

Ing. Ján Spišák, Ph.D.

Tvorba operačního schématu – – aplikace teorie operačního umění v praxi (2. část)

**OPERAČNÍ
UMĚNÍ**

Vojenské rozhledy, 2014, roč. 23 (55), č. 2, s. 65–75, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line).
Článek prošel recenzním řízením.

Jestliže operační umění má plnohodnotně plnit roli prostředníka mezi strategií a taktikou, pak jeho rozvoj musí být promyšlený, ucelený a kontinuální. To platí pro ozbrojené síly každého státu, bez ohledu na jejich velikost a zaměření.

Autor článku

Operational Approach Development: Application of Operational Art Theory in Practice (2nd part)

Abstrakt:

Článek se zabývá otázkami aplikované teorie operačního umění v procesu plánování operace. Pojednává o oblasti prvků operačního designu a naznačuje možný způsob uplatnění jejich teorie v procesu tvorby operačního schématu. Popsaná teorie je pokračováním článku uveřejněného ve Vojenských rozhledech č. 1/2014.

Abstract:

The article deals with some aspects of applied theory of operational art within the operations planning process. It discusses the area of operational design concepts and suggests possible ways of this theory application in the process of operational approach development. The described theory is a sequel to the article published in Military Review No. 1/2014.

Klíčová slova:

Proces plánování operace, prvky operačního designu, operační design, operační schéma, záměr operace, fáze operace, těžiště, konečný stav, strategické (alianční, národní) cíle.

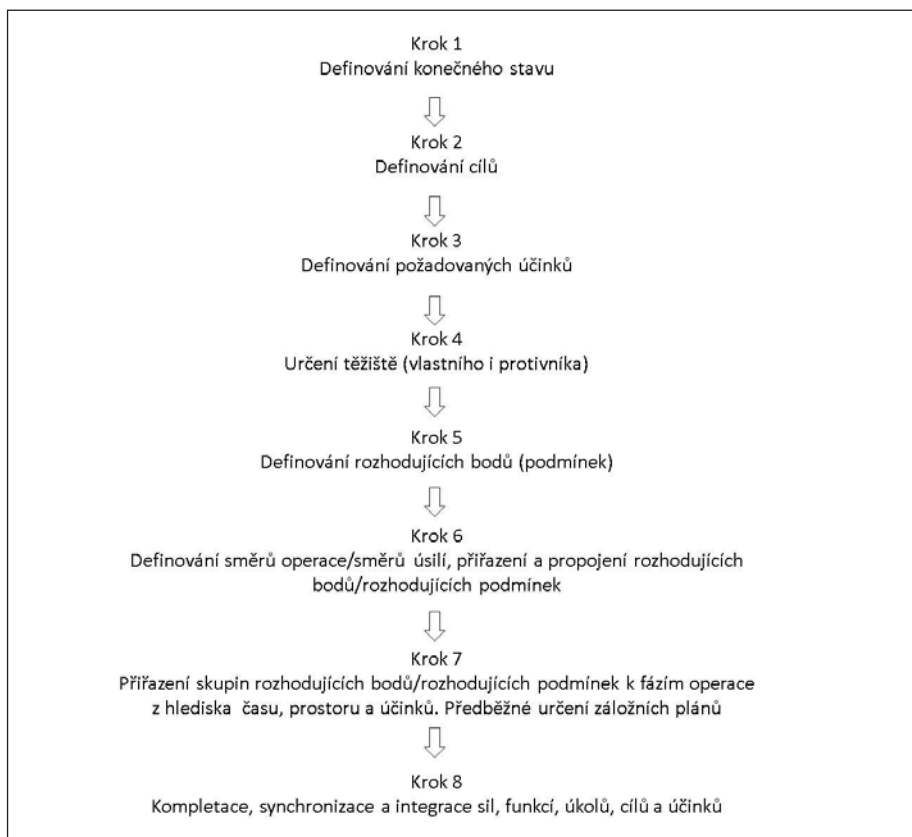
Key words:

Operations planning process, operational design concepts, operational design, operational approach, concept of operation, phases of operation, centre of gravity, end state, strategic (Alliance, national) objectives.

První část článku seznámila čtenáře se základními doktrinárními pojmy a obecnými aspekty tvorby operačního schématu, které je nutno vzít v úvahu v procesu plánování operace. Byly popsány první dva kroky tohoto procesu, které jsou pro tvorbu operačního schématu obzvláště rozhodující. Dále byly objasněny některé vybrané prvky operačního designu, jejichž správná aplikace umožňuje operační schéma vytvořit. Níže popsaný proces uvádí možnou variantu postupu tvorby operačního schématu.

Proces tvorby operačního schématu

Tvorba operačního schématu je tvořivá činnost velitelů a příslušníků štábů – plánovačů – při které se postupuje metodou od posuzování konečného stavu a cílů operace, přes podmínky, které jsou nezbytné pro jejich dosažení. Dále jsou specifikovány jednotlivé činnosti nebo účinky, nutné k vytvoření těchto podmínek. Obdobně jako na strategické úrovni je posuzován konečný vojenský stav na operační úrovni, cíle této úrovně, podmínky a činnosti potřebné k jejich dosažení. Jakmile je konečný stav definován,

Zdroj: Autor

Obr. 1: Kroky procesu tvorby operačního schématu.

plánovači vytváří operační schéma. I zde pracují postupnou metodou od definovaného konečného stavu až k momentu, kdy je provedena kompletace, synchronizace sil, funkcí, úkolů, činností a účinků. Tento proces „*zezadu dopředu*“ spojuje konečný stav se stávajícím (nežádoucím) stavem v opačném pořadí přes cíle, účinky, těžiště a jednotlivé vojenské operační a taktické aktivity/dosažení rozhodujících bodů.

Operační schéma, kromě zobrazení a popsaní prvků operačního designu, zohledňuje „kapitál“ jednotlivých aktérů, jejich silné a slabé stránky a možnosti vojenských sil v daném operačním prostředí. Určuje potenciál a dopady chtěných i nechtěných účinků na jednotlivých směrech operace nebo směrech úsilí. Ty se pak mohou stát základem pro tvorbu záložních plánů.

Proces tvorby operačního schématu je možné charakterizovat jako soubor jednotlivých návazných kroků (viz obr. 1) a činností, které samy osobě obsahují celou řadu sub-procesů, vstupů a výstupů nutných pro jejich provedení.

Základním ukazatelem pro správné nastavení tohoto procesu musí být sladčnost vzájemných vazeb vstupů a výstupů jednotlivých kroků a jejich logická, obsahová a časová návaznost.

Krok 1: Definování konečného stavu

Pro specifické situace, jež vyžadují použití vojenských sil, jsou politickými představiteli (aliance, státu) obvykle stanoveny **strategické** (alianční, národní) **cíle**. Ty pocházejí z mnoha zdrojů, kterými mohou být různé strategie, strategické směrnice, plánovací směrnice nebo rozkazy vyšších autorit. Naplnění těchto cílů by mělo vyústit v dosažení **strategického** (aliančního, národního) **konečného stavu – obecně vyjádřených podmínek, které by měly existovat na konci operace**.

Severoatlantická rada (NAC - North Atlantic Council), vojenský výbor (MC - Military Committee) a strategické velitelství (SC - Strategic Command) zřetelně popíší požadovaný konečný stav Aliance a její strategické cíle, které umožní zahájit plánování operace na operační úrovni. Jasně definování konečného stavu operace musí být provedeno dříve, než vojenské síly zahájí operaci.

Požadovaný konečný stav popisuje podmínky, jež jsou na daném území přijatelné pro všechny strany konfliktu a splňují celkový politický cíl NATO. Konečný stav musí být srozumitelný a proveditelný a je často spojen s ustanoveními mezinárodního mandátu nebo dohody poskytující právní podklad pro řešení krize. Operační velitel a jeho štáb musí umět posoudit a pochopit vyšší cíle a současně je musí umět transformovat do cílů operační úrovně. Nezbytné je ujasnění a rozpracování dílčích, podpůrných cílů a úkolů, podporujících dosažení strategického konečného stavu. Na základě analýzy strategické směrnice a pochopení strategického konečného stavu, operační velitel definuje vojenský konečný stav a nechá jej schválit nadřízenou autoritou.

Vojenský konečný stav představuje soubor požadovaných podmínek, které definují dosažení všech vojenských cílů. Jasně definovaný vojenský konečný stav podporuje jednotu úsilí, usnadňuje synchronizaci vojenských činností a pomáhá objasnit rizika spojená s vedením operace. Aby bylo možné dosáhnout tento stav, operační velitel musí úzce spolupracovat s nevojenskými aktéry, účastníky se operace.

Jako příklad hypotetického konečného stavu, jehož má být dosaženo po ukončení operace, lze uvést následující: „*Invazní síly státu X jsou vyhnány z ostrova Y, bezpečnost a suverenita ostrova Y je obnovena.*“

S definováním konečného stavu souvisí i stanovení podmínek, za kterých bude operace ukončena. Uspěchané nebo špatně navržené ukončení operace může přinést možnost obnovení krize, návrat nepřátelství jednotlivých frakcí, vzrůst násilí a sektářství, nebo dokonce může vést k dalšímu konfliktu. Při zvažování způsobu ukončení operace velitelé a jejich štáby musí zvažovat širokou škálu operačních aspektů, např. způsob vyvázání se z operace, zajištění operačních funkcí, přechod na jiné fáze operace, způsob rekonstrukčního úsilí a nakonec i opuštění operačních prostorů a návrat do domovských posádek.

Současně je nutné průběžně přehodnocovat podmínky v operačním prostoru a sledovat, zda původní požadovaný konečný stav a výstupní kritéria jsou stále platné a dosažitelné. Správně formulovaná kritéria vojenského konečného stavu jsou základem pro ujištění, že úspěchy dosažené vojenskými silami budou dlouhodobé.

Krok 2: Definování cílů

Jasně a výstižně znění konečného stavu umožňuje plánovačům prozkoumat a definovat cíle, jež budou podporovat dosažení tohoto stavu. Cíle popisují, co musí být naplněno, aby konečný stav mohl být dosažen. Cíle jsou obvykle vyjádřeny ve vojenských, politických, případně ekonomických výrazech (proklamacích) a pomáhají vysvětlit, co musí být provedeno, aby vojenská operace podpořila dosažení strategického konečného stavu. Cíle jsou (mohou být) popsány formou stručného, výstižného prohlášení, např.: „*Schopnost ozbrojených sil Červeného vést vzdušné operace je eliminována.*“

Definované cíle nebudou v tomto kroku tvorby operačního schématu znázorněny graficky, což ani není možné. Spíše se bude jednat o soubor myšlenek nebo úvah, které mohou být průběžně „optimalizovány“ až do doby, kdy budou jednoznačně vyjádřeny ve směrnicí velitele. V operačním schématu se pak mohou objevit jako grafický obrazec (tvar), zasazený do dané fáze operace. Svým umístěním mohou zahrnovat jeden nebo více rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek, případně účinků vyvolaných v dané fázi a na daném směru operace/směru úsilí.

Politické a vojenské cíle jsou určující v hledání a stanovování rozhodujících bodů, resp. rozhodujících podmínek, protože tyto, pokud jsou dosahovány, podporují naplnění cílů samotných. Správně stanovené cíle jsou nezbytné nejen pro dosažení konečného stavu, ale rozhodujícím způsobem mohou vést k ovlivnění nebo eliminaci těžiště protivníka, nebo ochraně vlastního těžiště. V některých případech cíle lze slovně přeformulovat jako rozhodující body/rozhodující podmínky, v obráceném pořadí to ovšem neplatí. Cíle se vždy vztahují ke konečnému stavu, rozhodující body jsou naopak vztahovány k těžišti.

Krok 3: Definování požadovaných účinků

Z cílů určených analýzou vychází soubor účinků (účinkem je myšlen fyzický stav nebo stav chování systému, jež je výsledkem činnosti, souboru činností nebo jiného účinku), které se vztahují k dosažení každého z cílů. Účinek definuje podmínky, které musí existovat, aby požadované cíle byly dosaženy. Účinky jsou popsány jako konstatování, vyjádřené jednoduchým větným spojením podmět-sloveso-předmět, např. „*Stát Modrého se zřekl používání ZHN...*“, „*Stát Červeného podporuje vstup mírových sil OSN*“. Účinky mohou existovat na dvou úrovních; účinky vztahující se ke strategickým cílům a účinky vztahující se k rozhodujícím bodům (podmínkám). Ty jsou chápány jako účinky operační úrovně.

Obdobně jako u definování cílů, ani definované účinky nebudou v tomto kroku tvorby operačního schématu znázorněny graficky. I v tomto případě půjde spíše o soubor konstatování (jaké účinky), která budou „přízpůsobována“ vzhledem k jednotlivým cílům, až do doby, než budou popsána ve směrnici velitele pro plánování. V operačním schématu se pak obdobně jako cíle mohou objevit v podobě grafického obrazce (tvaru) pro danou fázi operace a daný směr operace/směr úsilí. Může existovat i varianta, že graficky nebudou zobrazeny vůbec a bude uveden pouze jejich popis ve směrnici pro plánování.

Krok 4: Určení těžiště (vlastního i protivníka)

Aliance pro potřeby plánování operací přijala proces analýzy a určení těžiště vlastního a těžiště protivníka v souladu s konceptem rozhodujících faktorů, jež je popsán v alianční doktríně pro plánování. [1] Pochopení teorie těžiště jako takového, obdobně jako i pochopení procesu analýzy těžiště je pro tvůrce operačního schématu rozhodující.

Pokud v průběhu analýzy těžiště plánovači posuzují jeho charakteristiku a otázky spojené s přesunem těžiště mezi jednotlivými entitami, musí vzít v úvahu charakter samotné operace. Je nejpravděpodobnější, že při konvenční operaci bude (může) ke změně těžiště protivníka docházet v průběhu přechodu z fáze operace např. fáze č. III (fáze dominance) na fázi č. IV (fáze stabilizace), kdy bude pravděpodobně nutné znovu určit těžiště a zohlednit jej v operačním schématu. Například těžištěm mohou být určeny ozbrojené síly, které bude potřeba postupně eliminovat. Toho může být dosaženo ve fázi dominance. Poté, kdy bude nutno působit na (ovlivňovat) jinou entitu – další těžiště, tím může být určena např. populace.

Ve stabilizačních operacích, které nemají charakter konvenčních bojových operací, může být na počátku analýzy identifikováno vícero těžišť. Ani v tomto kroku procesu plánování prozatím nelze jednoznačně stanovit „polohu“ těžiště protivníka v grafickém zobrazení, vzhledem k jednotlivým fázím operace. Tento úkol bude záležitostí až následujících kroků. Těžiště vlastní se ve schématu graficky neznázorňuje a uvádí se ve směrnici pro plánování, záměru operace (CONOPS) a plánu operace (OPLAN).

Krok 5: Definování rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek

Rozhodující body/rozhodující podmínky vzejdou z analýzy konečného stavu, cílů, účinků a těžiště. Budou zpravidla něčím, o co musí vojenská síla, stejně jako ostatní aktéři v operaci, usilovat a dosáhnout. Operační schéma bude mít často společné rozhodující body nebo rozhodující podmínky, vztahující se k jednotlivým směrům operace/směrům úsilí. Je to proto, že společné operace sdílejí stejné základní prvky, jako například vzdušnou převahu, nadvládu na moři, zajištění prostorů pro vylovení osob z plavidel nebo míst pro přistání letadel, zajištění vlastních komunikačních směrů, vyčerpávání sil protivníka, eliminaci jeho míst velení a řízení, dosažení informační nadvlády, dostatek sil pro rozhodující útočné činnosti, zajištění hraničních přechodů, stabilizační aktivity apod.

Plánovači musí takovéto rozhodující body/rozhodující podmínky identifikovat z hlediska jejich jedinečnosti vůči daným okolnostem, požadovaným cílům, přiřazeným účinkům a s přihlédnutím na těžiště protivníka i těžiště vlastní. Musí pochopit, co je třeba provést v daném čase a prostoru, aby došlo k ovlivnění těžiště protivníka a současně, co provést, aby vlastní těžiště bylo chráněno. Rozhodujících bodů mohou plánovači stanovit širokou škálu, ovšem vždy s ohledem na těžiště a předpokládané úsilí všech aktérů na jednotlivých směrech operace/směrech úsilí.

Již v tomto kroku plánovači mohou předvídat a přiřazovat jednotlivé rozhodující body/rozhodující podmínky na hypotetické směry operace/směry úsilí, které mohou být v operačním schématu předběžně pojmenovány. Jejich přesný popis bude proveden až v dalším kroku tvorby operačního schématu.

Plánovači při definování rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek musí prokázat schopnost předvídat charakter i posloupnost jednotlivých kroků, aktivit a úkolů, které bude nutno provést všemi hlavními aktéry operace. Hypotetické zobrazení rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek v operačním schématu může začít jejich umístěním mezi počátečním a konečným stavem operace a souběžným popisem, který se stane součástí plánovací směrnice.

Z důvodu hypoteticky vysokého počtu rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek, mohou plánovači zobrazit pouze ty klíčové. Těmi mohou být například takové, na nichž se podílí více aktérů současně. Ostatní rozhodující body/rozhodující podmínky pak mohou být zobrazeny nebo popsány v dílčích plánech, nebo plánech jednotlivých prvků sil. I v tomto případě platí, že popis rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek není uzavřený proces; tyto mohou být průběžně doplňovány nebo pozměňovány (přesouvány) po celou dobu plánování a vedení operace, tak, jak dochází ke změnám v operačním prostředí nebo v povaze problému, který je operací řešen.

Krok 6: Definování směrů operace/směrů úsilí, přiřazení a propojení rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek

Směry operace/směry úsilí mohou vzejít až teprve z určení rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek. Charakter rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek, vztahujících se k daným směrům operace/směrům úsilí, naznačuje jejich obecný popis (název). To je důvod, proč rozhodující body/rozhodující podmínky musí být stanoveny před definováním směrů (operace nebo úsilí). Pochopení správného určení těchto směrů nelze podceňovat, protože tyto představují základ logického spojení rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek, cílů, těžiště a konečného stavu. Pokud jsou směry správně definovány, umožňují pochopit logiku plnění úkolů dle dílčí odpovědnosti aktérů a poskytují základ pro veškerou činnost vojenských i nevojenských sil. Jestliže jsou definovány nepřesně, může to vést ke špatné koordinaci spolupůsobících aktérů a zmatkům v operaci.

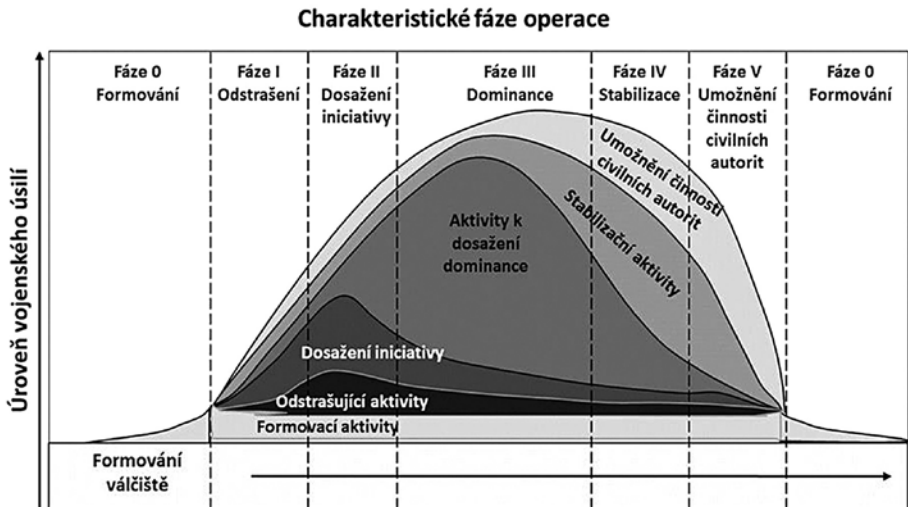
Obě kategorie směrů by měly být definovány povšechně, bez detailů, aby umožňovaly flexibilnější způsob myšlení. Fyzické směry by měly být vnímány ve vztahu k operačním funkcím nebo funkčním komponentům sil a tedy se vztahovat k rozhodujícím bodům. Logické směry operace/směry úsilí budou spíše popisné a budou se vztahovat k dosahovaným podmínkám. V tomto kroku se rozhoduje, které rozhodující body/rozhodující podmínky budou přiřazeny k jednotlivým směrům.

Poté, co jsou směry zakresleny do vznikajícího operačního schématu, jsou rozhodující body z předem „všeobecného shluku“ rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek selektivně vybírány a umístěny na patřičný směr operace/směr úsilí. Snahou plánovačů je oddělit takové rozhodující body, na nichž se podílí vojenské síly, od těch, které budou plněny ostatními aktéry. Současně mohou být na jednotlivé směry operace přiřazovány rozhodující body/rozhodující podmínky, na nichž se podílí obě složky, vojenské i nevojenské. Je důležité, aby této fáze tvorby operačního schématu se aktivně účastnili jak vojenští, tak i civilní aktéři.

Krok 7: Přiřazení skupin rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek k fázím operace z hlediska času, prostoru a účinků. Předběžné určení záložních plánů

Tento krok patří při tvorbě operačního schématu k nejdůležitějším. Poté, co plánovači přezkoumali, jak a kde specifické rozhodující body/rozhodující podmínky lze umístit na několik směrů operace/směrů úsilí, je nutné stanovit pokud možno co nejpřesnější pořadí rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek. Tomu napomáhá rozplánování operace do jednotlivých fází.

Fázování (operace) pomáhá k rozčlenění událostí z hlediska času, prostoru, účelu a účinků a pochopení posloupnosti jednotlivých činností, vztahujících se k rozhodujícím bodům/rozhodujícím podmínkám. Fázování pomáhá přesně určit, kdy jedna fáze operace končí a další začíná. Velitel tak dostává jasný obraz ve smyslu, co se musí uskutečnit, kdy a kde musí být dosaženy specifické výsledky, vztahující se k rozhodujícím bodům/rozhodujícím podmínkám. Ukončením jedné fáze může být zahájena fáze následující. Nevylučuje to ovšem možnost souběžnosti činností nebo prolínání se jednotlivých fází.

Zdroj: Autor

Obr.: 2: Charakteristické fáze operace

Jasně definování fází, vztahujících se k posloupnosti rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek, může v průběhu operace eliminovat jakékoliv nejasnosti ohledně místa a činnosti jednotlivých prvků sil v jakémkoliv čase. Obr. 2 znázorňuje zaměření fází a stupeň intenzity obecných vojenských aktivit v operaci. Zaměření jednotlivých fází vyjadřuje charakter vojenských či nevojenských aktivit, plněných v souladu se stanovenými cíli dané fáze nebo cílů vyššího řádu. Podle charakteru operace (bojová, stabilizační, mírová, humanitární apod.) bude i různý charakter a intenzita vykonávaných činností.

Nejkritičtější částí fázování operace je rozpoznat, kdy jsou vytvořeny vhodné podmínky k přechodu do fáze následující. Platí to zejména v období, když nastává přechod

z bojových aktivit do aktivit stabilizačních; k přechodu z operační fáze III do fáze IV. Pochopení požadavků a vhodné uspořádání rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek by tento přechod mělo učinit plynulým. Operační schéma umožňuje plánovačům posoudit (přezkoumat) související faktory a podmínky, které vedou k tomu, aby přechod se uskutečnil co možná nejplynuleji.

Klíčovým aspektem rozpoznání, kdy začíná přechod z fáze III do fáze IV je moment, když operační těžiště protivníka je nějakým způsobem ovlivněno (zničeno, eliminováno).

Poté, co k tomu dojde, rozsah a účel všech aktivit, vztahujících se k působení na těžiště protivníka, se musí okamžitě přesunout do nového souboru směrů operace/směrů úsilí s novými rozhodujícími body/rozhodujícími podmínkami, namířenými směrem ke strategickému těžišti. Tyto nové směry budou podporovat dosažení dalších cílů a strategického konečného stavu a směřovat do fáze V.

Plánovači musí tento přechod graficky zobrazit v operačním schématu a znázornit, jak činnost sil se reorientovává do požadovaných aktivit a jejich obsahového zaměření. Skutečností zůstává, že některé rozhodující body/rozhodující podmínky, vztahující se k stabilizačním aktivitám, jež mají podpořit přechod z fáze III do fáze IV, mohou být plněny ještě dříve, než přechod do fáze IV začal.

Nové směry operace/směry úsilí a rozhodující body/rozhodující podmínky mohou být přeformulovány, ovšem pořád zůstávají zaměřeny na těžiště protivníka a dosažení požadovaného konečného stavu.

Pokud ve fázi IV probíhají i protipovstalecké operace, plánovači musí často vytvořit samostatné operační schéma, které bude mít samostatné těžiště, směry operace/směry úsilí a rozhodující body/rozhodující podmínky. Toto samostatné schéma musí ovšem být v souladu s obecným, dříve vytvořeným schématem, protože obě mohou sdílet dřívější společné rozhodující body/rozhodující podmínky a případně i směry operace/směry úsilí.

Povstalectví, aby mohlo fungovat, závisí na několika základních aspektech; existenci leadershipu, stejné ideologii, finanční, materiální a jiné podpoře, možnosti ukrýt se, a na funkční, bojové síle povstalců. Rozhodujícími body/rozhodujícími podmínkami v operačním schématu budou, obdobně jako u operačního schématu v případě stabilizačních a podpůrných operací, kombinace politicko-vojenských, politicko-ekonomických, politicko-psychologických a sociologických podmínek, s jejich souběžnými (protínajícími se) vojenskými a nevojenskými úkoly, cíli a požadovanými účinky.

Směry operace budou mít spíše logický (budou hodnoceny jako směry úsilí) než funkční charakter, i když v některých případech bude možná kombinace obou směrů.

V průběhu stávajícího kroku tvorby operačního schématu plánovači mohou zpracovat předběžné záložní plány. Tyto umožňují pružně reagovat na nepředvídané, nechtěné nebo nežádoucí změny v průběhu vedení operace, které mohou negativně ovlivnit její vývoj a oddálit dosahování konečného stavu.

Předběžné plány mají zpravidla dvě formy; záložní plány pro danou fázi operace (branches), jež mají reagovat na činnost vojsk v průběhu této fáze a záložní plány pro následnou fázi operace (sequels), které mají usnadnit, v případě nežádoucího vývoje, hladký přechod činnosti do následující fáze.

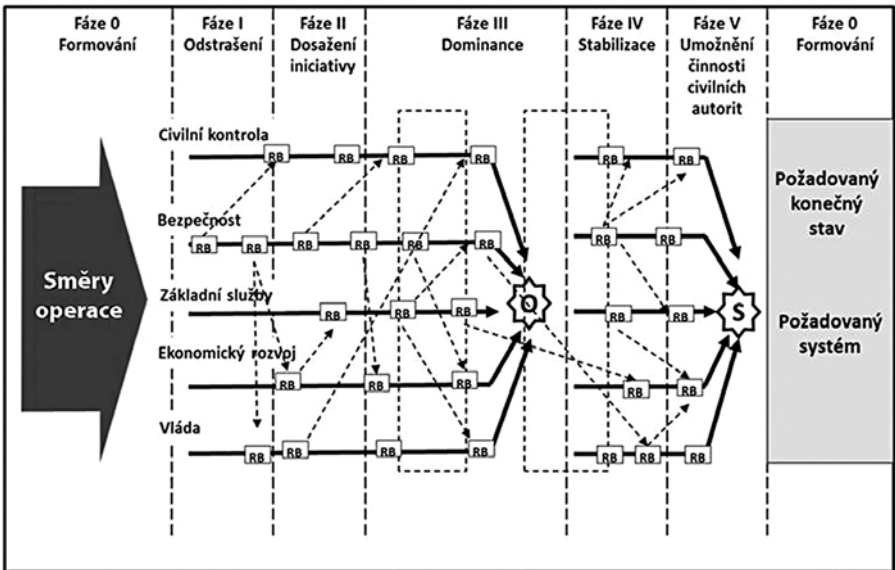
Tento typ předběžného plánování je typický zejména na operační úrovni, úkolem nižších velitelů je plány realizovat.

Krok 8: Kompletace, synchronizace a integrace sil, funkcí, úkolů, cílů a účinků

Aby bylo správně pochopeno, co je od vojsk vyžadováno, důležité rozhodující body nebo podmínky na vojenském směru operace musí být zkoumány individuálně a detailně a musí být navzájem propojeny napříč jednotlivými směry operace/směry úsilí (obr. 3). Plánovači musí stanovit, které cíle (letální a neletální) mají k rozhodujícím bodům/rozhodujícím podmínkám vzájemný vztah a jaké účinky jsou na tyto cíle požadovány, aby rozhodující body/rozhodující podmínky byly dosaženy. Poté, co byly k jednotlivým cílům přiřazeny patřičné priority, je stanovena jejich vazba ke konkrétním rozhodujícím bodům/rozhodujícím podmínkám a jsou přidělovány jednotlivým prvkům sil – pozemním, vzdušným, námořním apod., v závislosti na čase nebo sledu priorit.

V tomto kroku tvorby operačního schématu dochází k synchronizaci a integraci jednotlivých sil, funkcí a úkolů. Prvky sil musí koordinovat své aktivity pro podporu dosažení každého z rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek. Každý klíčový rozhodující bod/rozhodující podmínka je poté spojen/a s dalšími klíčovými rozhodujícími body/rozhodujícími podmínkami, čímž je utvořen komplexní obraz probíhajících činností napříč operačním prostorem v daném časovém úseku.

Synchronizace a integrace sil, funkcí, úkolů, cílů a účinků k jednotlivým rozhodujícím bodům

Zdroj: Autor

Obr. 3: Synchronizace a integrace sil, funkcí, úkolů, cílů a účinků

Poté, co je tento proces ukončen, bude poměrně jednodušší identifikovat změny mezi fázemi a definovat, co je vyžadováno v rámci dané fáze dříve, než bude zahájena fáze následující. Tím, že tato vazba probíhá napříč operačním prostorem mezi vojenskými i nevojenskými aktéry, dochází ke komplexnímu naplňování rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek, společné podpoře dosahování cílů v dané fázi, a tím vytváření vhodných podmínek k přechodu do fáze následující. Tento komplexní obraz umožňuje

lepší koordinaci činnosti mezi vojenskými a nevojenskými prvky a stanovení přesné odpovědnosti v operaci.

Pozn.: Synchronizace a integrace sil, tak, jak je vyznačena na obrázku 3, je pouze ukázkou hypotetického propojení jednotlivých rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek mezi sebou. Na reálném operačním schématu by byly graficky zobrazeny pouze některé vazby s nejvyšším stupněm důležitosti, zbytek by byl popsán v doprovodných dokumentech, dílčích schématech nebo v operačním plánu.

Když jsou fáze vymezeny ve smyslu jednotlivých rozhodujících bodů/rozhodujících podmínek, může být dokončen velitelův záměr jejich celkového uspořádání, který jasně nastiňuje, co se má stát a v jakém časovém sledu. Jsou určeny podpurné a podporující vztahy mezi aktéry a jsou popsány priority celkového společného úsilí.

Velitel může určit důležité úkoly, související s rozhodujícími body/rozhodujícími podmínkami, jež mají zásadní vliv na zabezpečení přechodu mezi jednotlivými fázemi. Tyto a další aspekty budou zpravidla tvořit doprovodní (písemnou) část operačního schématu, jako podkladu do následujícího záměru.

Vytvořené operační schéma [2] by mělo usnadnit vzájemné porozumění a podpořit jednotu úsilí vojenských i nevojenských aktérů, podílejících se na přípravě a vedení operací. Je nástrojem k dosažení jejich společné shody nad povahou řešeného problému, charakteristikou strategických a operačních cílů a podmínek k dosažení požadovaného konečného stavu.

Operační schéma se současně musí vypořádat s dostupnými (omezenými) zdroji, ale i riziky. Vzhledem k tomu, že je východiskem pro následné detailní plánování, velitel v operačním schématu může stanovit pouze takovou míru rizika, která je únosná a přijatelná. Současně si musí být vědom, že operace může být provedena pouze s prostředky, o kterých předpokládá, že budou k dispozici.

Je rovněž málo pravděpodobné, že bude mít pod kontrolou všechny nezbytné zdroje, a tak měl by posuzovat schopnosti a možnosti i ostatních partnerů a udržovat s nimi potřebné kontakty k zajištění potřebných zdrojů. Identifikace a posuzování rizika, zachování zdrojů a dosažení jednoty úsilí jsou potřebné nejen v procesu tvorby operačního schématu, ale i v celém dalším průběhu plánování a vedení operace.

Průběžná revize operačního schématu pokračuje i při detailním plánování a dále při vedení operace. Velitelé a štáby monitorují operační prostředí a hodnotí průběh operace vzhledem ke stanoveným podmínkám a cílům. Hodnocení pomáhá velitelům zajistit, že operační schéma, záměr operace a úkoly podřízených a podporujících velitelů zůstávají uskutečnitelné a v kontextu směrnic a rozkazů nadřízeného i přijatelné.

Jestliže stávající operační schéma nenaplnuje tato kritéria a podmínky operačního prostředí nebo problému se výrazně mění, případně vývoj operace je neočekávaně příznivý, velitel může rozhodnout o změně charakteru plánovacího úsilí a návratu ke koncepčnímu plánování. Je zahájena revize dřívějších předpokladů a závěrů a může dojít k přetvoření stávajícího operačního schématu. Výsledkem jsou pak dílčí nebo i významnější změny, které vzhledem k probíhajícím operacím mohou vést k přeformulování cílů nebo doposud platných organizačních vztahů mezi jednotlivými aktéry.

Závěr

Současné operační prostředí ukazuje, že bezpečnostní hrozby a výzvy mají globální charakter i dosah a jsou mnohem komplexnější než v minulosti. Jejich komplexnost a složitost vyžaduje, aby velitelé a příslušníci štábů měli nezbytné znalosti, dovednosti a kompetence je zvládat. Vyžaduje se od nich, aby s rutinou, samostatným myšlením a kreativitou integrovali teorii operačního umění s jeho praxí. Každou situaci by měli řešit svým osobitým přístupem, v jedinečných politických, strategických a operačních souvislostech, spíše než se pokoušet ji napasovat do přesné šablony.

Problematika operačního umění je v článku popsána v mnohem širších souvislostech, než jaké lze nalézt ve stávajících národních doktrínách. Tento článek slouží zejména k tomu, aby si čtenáři mohli upevnit a rozšířit teoretické znalosti a vědomosti, potřebné ke zvýšení svých kompetencí pro působení v operacích. Autor článku se domnívá, že všeobecné zásady tvorby operačního schématu, zde popsané, mohou být využitelné veliteli a štáby v praxi u vojsk nebo při studiu posluchačů v odborných kariérových kurzech. Bez ohledu na tuto využitelnost však nikdo nesnímá z vojenských profesionálů jejich vlastní odpovědnost za hledání a využívání i jiných dostupných zdrojů a informací, které jim mohou sloužit k profesionálnímu a odbornému růstu osobních kvalit, uplatnitelných při plánování a vedení vojenských operací.

Poznámky:

- [1] Akademické rozpravě týkající se analyzování těžiště je věnováno dostatek prostoru zejména v americké komunitě odborníků, např. FOWLER, Ch., W. *Center of Gravity: Still Relevant After All These Years*, Carlisle, Pa.: US Army War College Strategy Research Project, 2002; ECHEVARRA, A. J. *Clausewitz's Center of Gravity: Changing Our Warfighting Doctrine Again*, Carlisle, Pa, Strategic Studies Institute, 2002; STRANGE, J., L., IRON, R., *Center of Gravity: What Clausewitz Really Meant, Joint Forces Quarterly*, Issue 35, 2004, s. 20-27 a mnohé další.
- [2] Možný způsob zobrazení operačního schématu byl uveden v čísle 4/2013 *Vojenských rozhledů* v článku „Doktrína AČR – nové aspekty operačního umění“.

Literatura:

SPIŠÁK, Ján. *Teorie tvorby operačního schématu*. UO Brno, 2013, 103 s. ISBN 978-80-7231-940-4.
AAP-6, NATO Glossary of Terms and Definitions; AJP-5, Allied Joint Doctrine for Operational-Level Planning.

V minulém období se podařilo obnovit proces obranného plánování. A to je určitě dobře. Je to klíčový nástroj propojující naše národní obranné úsilí s našimi závazky vůči spojencům. A nyní je potřeba tento proces dokončit, protože obranné plánování musí zůstat v jádru obranné politiky státu. Vláda si proto v koaliční smlouvě uložila úkol zavést víceletý udržitelný finanční rámec pro obranu, který umožní zvýšit předvídatelnost a efektivitu střednědobého obranného plánování. Nebude to jednoduchý úkol a bude vyžadovat dosažení co nejširší politické shody. A jsem proto velmi rád, že dnes předsedové parlamentních stran podepíší deklaraci, která poprvé v historii České republiky vyjádří širokou politickou shodu na základních principech obrany naší země.

Martin Stropnický, ministr obrany České republiky
Z vystoupení na konferenci „15 let Česka v NATO – naše bezpečnost není samozřejmost“, 12. 3. 2014, Praha, Pražský hrad